

KÖZVÉLEMÉNY.

POLITIKAI TARTALMU LAP.

Megjelen minden csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési árak:	
Egész évre	6 frt — kr.
Fél évre	3 frt — kr.
Negyed évre	1 frt 50 kr.
Egyes szám ára: 5 kr.	

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Győrött, Deák Ferencz-utca 8. szám.
 hova a lap szellemi részét illető közlemények, valamint az előfizetési
 pénzek és hirdetések küldendők.
 Hirdetéseket elfogad Nitsmann J. ur papírkereskedése és könyvnyomdája is.

Hirdetések jutányos árért közöltetnek.
 Nyilttéri közleményekért petítoronként 5 kr. és 30 kr
 helyegdíj fizetendő.
 Kéziratok nem adatnak vissza.

Népiskola felszentelése.

Győr, 1893. junius 21.

Győr városa katolikus iskolai önkormányzati testülete által a katolikus hitsorsosok áldozatkészségével, főleg ő exja gombai és marcsamagyi dr. Zalka János val. bel. tit. tanácsos, megyés püspök urnak atyai szeretetéből eredő bőkezű adakozása folytán sz. és kir. Győr városa közönsége által adományozott telekre épített nádorvárosi emeletes új népiskolát az önkormányzati testület atyja, dr. Zalka János megyés püspök ur ő nagyméltósága folyó évi junius hó 18-án délelőtt 10 órakor ünnepélyesen felszentelte, ez ünnepség fényesen sikerült.

A kitűzött idő előtt már láttuk Győr közönségét gyalog és diszfogatokon a fellobogozott, füvel virágokkal behintett kálvária-utczában a nádorvárosi templomba vonulni, köztük a megyei és városi törvényhatóságoknak, különböző hitfelekezeteknek, úgy testületeknek küldöttségeit, míg pontban 10 órakor ő nagyméltósága megyés püspök ur diszfogatán egyházi kíséretével, utána hosszú sor fogatokon az önkormányzati testület elnökei és küldöttsége harangok folytonos zugása és taraczkok durrogása között megérkezének; mire az ünnep ő nagyméltósága által a megjelentek buzgó imája között bemutatott szentmiseáldozattal kezdetét vette.

A szentmise végeztével a nádorvárosi templom elé sereglett ezer főnyi közönség, úgy a zsufolásig megtelt templomban voltak egyesülésével megkezdődött a sz. László népiskolához a hatalmas körmenet, melyen ő nagyméltósága megyés püspök ur fényes egyházi segédletével, környezve a diszruhába öltözött tűzoltók testületének sorfalától, menyezet alatt egyházi ornatusában haladva vett részt, az iskola épülethez érkezve, a virágokkal feldiszitett épület első emeleti teremben Baky István önkorm. elnök ur által ekép üdvözlötett:

Nagyméltóságu és főtisztelendő megyés Püspök Ur!
 Kegyelmes Atyánk!

Fiui hódolattal üdvözlöm Nagyméltóságodat, a mi önkorm. testületünk igaz, jóságos Atyját és szívélyes Istenhozottal köszöntöm a mi mélyen tisztelt vendégeinket népoktatásügyünk ezen ujonnan épült hajlékában a mai ünnepi alkalommal!

Egy éve mult el, hogy önkormányzati testületünk Nagyméltóságod atyai jóságának nemes tüzetől lelkünk és készséges támogatásának erejében bizva, hirtározatilag kimondotta, hogy ezen városrészünkben és iskolakerületünkben a népoktatás számára a kor kivánalmainak megfelelő új épületet emel; s rövid idő mulva rá a mindnyájunk lelkében örvendetes visszhangot keltő püspöki jubileumi ünnepségek méltó zárópontja gyanánt ezen, akkor még elhagyott pusztá telken ünnepélyes szertartások között megtette Nagyméltóságod az első kapavágást az építési munka megkezdésének ünnepi jelölül; s Istennek hála! Nagyméltóságod főuri alapítványának biztosítása és hitsorsosaink Nagyméltóságod nemes példadása által fölkellett áldozatkészségének, anyagi támogatása mellett lelkünk forró óhaja megvalósult, s az egy év előtt még üres pusztá telken a fakadó fiatal cserjék reményszínétől övezve, mai nap már fölszerelve áll az új iskolaépület, mesterének igaz dicsőítője; s az épület ormán büszkén lobog a háromszínű nemzeti zászló, hangosan hirdelve piros színével, hogy ezen hajlék az igaz hazafias szellemnek ápolója s a szeplőtelen fehér színével kifejezett tiszta erkölcs és vallásos nevelés szentélye s a hasznos ismeretek békés terjesztője leend; s ezek alapján zöld színével azon biztató reményt nyújtja számunkra, hogy édes hazánk és anyaszentegyházunk jövő reményei, a tanuló ifjuság gazdagon fogja gyümölcsöztetni azon tőkét, amit önkormányzati testületünk Nagyméltóságod bőkezű jótékonyága alapján ezen épületbe fektetett.

A kész mű mesterének igaz dicsőítője s Nagyméltóságod kegyes engedelmevel ezen ünnepélyes alkalommal is lerovom önkorm. testületünk nevében az elismerés adóját ezen iskolánk építómestere iránt, aki a kor kivánalmainak megfelelő s az építészeti, közegészség és oktatásügy igényeit minden tekintetben kielégítő iskolát tervezett és épített számunkra; s ezenfelül az építés keresztülvitelét még jelentékeny vagyoni áldozattal is megkönnyítette.

Az ég áldása legyen megérdemelt jutalma!

Azonban „a mű mesterét dicséri, de az áldás égből éri!” mondja a nagy költő; s mi különösen szerencsésnek érezzük magunkat, hogy Nagyméltóságod, akit önkormányzati testületünkhöz az atyai jóság és tettekben nyilatkozó szeretet gyengéd szála s ezen iskolánkhöz pedig az eszme megfogalmazásától kezdve a megvalósításig az erkölcsi és vagyoni támogatás jótéteményei fűznek elválaszthatatlanul, hogy Nagyméltóságod kegyeskedik a bőkezűsége alapján épült iskolánkra Isten áldását is leesdeni, — s midőn ez alkalomból Nagyméltóságodat ujjal fiui hódolattal üdvözlöm, egyuttal mély tisztelettel bátorodom fölkeríteni, hogy iskolánkra és népoktatásügyünkre Isten áldását főpapi imájával lekérni és iskolánkat fölszentelni kegyeskedjék.

mire a képezde tanulók által megzendített üdvözlő ének végeztével ő nagyméltósága az iskolai helyiségekbe menve a felszentelést eszközölni méltóztatott.

Ez ájtatos szertartás befejeztével a terembe visszatérve, Kelemen Antal ur, a Skultéty-féle magántanintézet tanítója diszmagyarban Ujlaky Gézának „Iskola avatás-kor” című lendületes és fenkölt szellemű ódáját megható bensőséggel elszavalván; Pokorny Mihály negyedik elemi osztálybeli fiunak valóban értelmes, szívhez szóló következő üdvözlése:

Nagyméltóságu Püspök, kegyelmes Urunk!
 Mélyen tisztelt vendégek!

Nagy öröm nap a mai nap Nádorvárosi kath. elemi tanuló ifjuságára nézve, mert lesz egy diszes épülete, a melyben a zsenge ifjuság vallást, hazafiságot és oly szükséges ismereteket fog tanulni, a miket idővel saját tapasztalataival kibővítvé és hasznosítva, a társadalomnak úgy édes „Magyar hazánk” szorgalmas, munkás polgárává válik. Hogy városrészünkben a népnevelés és elemi oktatásnak végre van már saját hajléka, ezt első sorban Nagyméltóságodnak, szereteti püspökünk bőkezűségének és a telket ajándékozó városi hatóság nemesszívűségének köszönhetjük.

Miért is a fentiek után, fogadják Nagyméltóságod új épületünk létrehozatalának bőkezű áldozataiért tanulóársaim nevében is, a legmélyebb elismerő köszönetünket és hálaikat.

Köszönetünket és hálaikat nyilvánítjuk még a kath. hitközség minden egyes tagjának, kik adományaikkal ez épületnek létrehozásában közreműködtek, vagy kegyes adományaikkal még ez után akarnak majd közreműködni.

Elismerésünket és hálaikat nyilvánítjuk továbbá a tiszteletre méltó városi hatóságnak is, hogy e telket, a melyen jelenleg e szép és czélszerű iskolaépületünk áll, ajándékozni kegyeskedett. Mindezek után végül, magunkat Nagyméltóságod kegyeibe ajánlva azt óhajtljuk, hogy Isten szent áldása legyen ez épületen úgy Nagyméltóságodon is, kité a Mindenható a mi örömmünkre, hitközségünk és városunk javára, még igen sokáig éltesse —

úgy a nádorvárosi apáczaikolai leánynövendékek egyike által szépen elmondott üdvözlés végeztével ő nagyméltósága megyés püspök ur helyéről felállva, teljes ornatusában, baljába a püspöki pálcát véve, a jelenvoltakhoz a következő szöveget intézé:

Igen tisztelt Gyülekezet!

Egyházunk szertartása szerint fel van avatva e jeles épület. Isten szent áldását kértük le arra

s szent László királyunk pártfogásába ajánlottuk azt, hogy ama cél, melynek elérése végett szép áldozatokkal létre hozatott ez épület, annál bizonyosabban eléressék.

A cél oda szól, hogy kisdedeink keresztény és hazafiai nevelés és oktatásban részesüljenek. Ha e nagy fontosságú s nagy haszonnal járó cél eléretik: akkor az egyház híthű sőt, még ha elhagyott állapotra jutna is, gyengéd szeretettel s odaadással védő s elveit mindig szem előtt tartó tagokat, a haza hozzá ragaszkodó fiakat, a társadalom képzett polgárokat nyerend.

Igaz, az elemi iskolák t. i. az ezekben előadható tananyag és az iskolások korához mért nevelés nem igen nagy terjedelmű, de, mivel alapvető, legkevésbé sem kicsinylendő.

A keresztény tudományt illetőleg megjelöljük szent Pállal, miszerint más alapot senki sem vehet, mint a mely már vettett, s ez Jézus Krisztus. A vallási ismeretek tanítását, e nevelést a jó édes anyák kezdik meg, Jézus és Mária legszentebb nevével, keresztvetéssel, ur imádságával s az angyali üdvözléssel, Hiszek-egygyel: de ezek a rendszeres összesítést az iskolában nyerik, kezdve a kis katekizmussal. Folytatatik ezen tanítás az összes elemi és középiskolai osztályokban. Talán lesznek, kik majdan a Theologia bámulatos nagy épületébe is bemehetnek, ámde ott is az lesz az az alap, mi a kis katekizmusban előadatott.

Ki nem tudja, hogy a számtani szép föladatak, a géptan álmétkodásra méltó számításai, a csillagászat csudálatra gerjesztő pontos meghatározásai végelemzésben az „egyszeregy“-en veszik kezdetüket s nyerik megoldásukat. Itt vettetik meg az alap az emberi ész e dicső működésére.

A helyi kis földrajzot, követi az ország földrajza, s majdan az egész földkerekségének megismerése.

A történeti nevezetesebb személyek megismerése után következik a haza történetének megtanulása; föllobanása a haza szent szeretetének, becsülése a példány-egyéneknek, utánzása ezek erényeinek. Még a honvédelemre szükséges testgyakorlás és idomítás is itt kezdődik.

S végre, mit előbb megemlíthettem volna, a könyvek használhatóságának, az irodalom kincsei megszerzésének gondolataink kifejezései állandóságának mi a főföltétele. Nemde az a. b. c.

Adja Isten, hogy e kisdedek az ur félelmében, a minden bölcsesség kezdetében gyarapodván, Istennek segítségével megszerezzék itt a legnemesebb cél elérhetésére szolgáló alapokat.

A tisztelt szülők küldjék szorgalmasan gyermekeiket az iskolába; mert a kívánt eredmény elnyerhetésére az oktatás folytonossága szükséges. Annál is inkább tegyék ezt, mert nem mindenki hagyhat gyermekeinek tetemes földi vagyont. Ha jól neveltséget s ismereteket adnak gyermekeiknek ez uton, szép örökségben részesítik őket.

A tanító urak, áthatva föladatak fontosságától, ügyeszetet, szorgalom, önképzés, példás élet, gyermekek iránti jóindulat, hivatalbeli fontossággal teljesítsék kötelességüket. Ekkor a szülők és tanítványaik hálijára számíthatnak.

Türelemre van itt szükség.

A mennyei Jeruzsalem építéséről megjegyzi a zsolozsma könyv egyik himnusa (coelestis urbs Jerusalem), miszerint annak élő sziklái a megpróbáltatásokon átment diadalmas keresztények, vesők, kalapácsok üdvös útjai után lettek úgy idomítva, hogy beleilleszthettek az épület falába. „Scalpi salubris ictibus... et tunsione plurima“.

Igy áll a dolog a nevelés és oktatással is. Uram Isten, mennyi intés, csendesítés, tanítás, fenyítés s pirongatáson megy keresztül az ifju, míg végre életpályára juthat s beillesztetik a társada-

lom nagy épületébe. Valóban „tunsione plurima“. Tudják ezt mind a tanítók, mind a tanulók, s a tanultak is, ha visszaemlékeznek. Mindkét részről türelemre van szükség.

A tanulók tanulják tisztelni szüleiket s tanítóikat, hogy majdan tiszteljék törvényes elöljáróikat is. Tanulják szeretni a hazát, tanulják szeretni Istent s embertársaikat, hogy Istennek és embertársaiknak viszont szeretetében részesüljenek.

Titeket végre, kedves gyermekek, az édes Jézus és szent anyjának Máriának szeretetébe s kegyességébe ajánlottalak föl a mai szent misében. Istennel és embereknél Őrző angyalaitok vezessenek benneteket a tanuló, később pedig a gyakorlati élet változatos pályáján. Legyetek Istenben mindig boldogok. Áldjon meg benneteket az Atya, Fiu és Szentlélek. Ugy legyen.

A hallgatóság szívében mély visszhangra találó főpásztori szózatnak, úgy az erre önkénytelen riadó éljenzésnek elhangoztával, ngos Stáhlly György kir. tanfelügyelő ur a következő buzdítással emelte az ünnepséget:

Nagyméltóságú Püspök Ur!

Mélyen tisztelt közönség!

Mint az állam közege, a legőszintébb, a legbensőbb örömmel veszek részt a győri kath. közönség mai ünnepében; mert meg vagyok győződve arról, hogy az iskoláknál a kath. jelleg nem az értelmi képzés kicsinyítését, hanem ama törekvést jelenti, hogy a kath. iskolákban az ismeretekben és hazaszeretben minél gazdagabb, de egyszersmind vallásos és erényes nemzedék neveltessek; továbbá, mert ezen nemes törekvés nemcsak hogy az állam jól felfogott érdekeivel nem ellenkezik, sőt azt hathatósan előmozdítja; hiszen magam is oda törekszem, hogy a felügyeletre bízott iskolák — az értelem fejlesztése mellett — legyenek melegágyai az Isten, a haza és a felebaráti szeretetnek, mely magasztos erényekből fejlődnek mindazon jó cselekedetek, a melyek úgy az egyes ember, mint ez által az állam jólétét, boldogulását hivatják előmozdítani.

De fokozza örömmöt még ama megnyugtató érzés, melylyel a győri kath. iskolaügy jövője elé tekintek; mert erős a hitem, hogy olyan ügynek, mely Nagyméltóságod hathatós pártfogásának örvend, aki nemcsak a szellemiekben atyja, hanem valóban egyházi fejedelemhez méltó bőkezűséggel osztott adományaival egyszersmind legnagyobb jótévedője annak; egy olyan ügynek, melynek fejlesztésén a vezérférfiak olyan lángoló hazaszeretettel és csüggedést nem ismerő buzgósággal fáradoznak; okvetlenül virágzásra kell jutnia.

Mindezekért a Nagyméltóságod és a győri kath. közönség iránt való hálás és elismerésteljes érzéseimnek az által vélek legméltóbban kifejezést adni, ha kérem a Mindenható eget Urát, engedje meg, hogy az áldás, melyet Nagyméltóságod felkent jobbajával az imént ezen iskolára adott, legyen üdv és eredményteljes, hogy annak hatása alatt ezen iskola édes hazánknak minél több a hazafias és családi erényekkel tündöklő polgárt nevelhessen.

Végre az iskolai önkormányzat világi elnöke, az ékes szava Bakó István ur adott az önkormányzati testület örömeinek kifejezést eképen:

És áll a templom, felszentelve áll a nép-oktatás új szentélye, melynek nagyfontosságát s édes hazánk, anyaszentegyházunk és a társadalom létkérdéseibe vágó magasztos hivatását oly mély bölcsességgel és megkapó színekkel esetelte főpásztori szózatában a mi kegyelmes főpásztorunk.

S én hálattal szívvel mondok köszönetet önkorm. testületünk nevében Nagyméltóságodnak azon kegyességéért, hogy főpásztori bokros elfoglaltságának fáradalmai dacára örömmüknek részesévé lenni és mai ünnepségünkön megjelenve a felszentelés szertartását személyesen végezni kegyeskedett. Engedje a Mindenható, hogy ezen új iskolánk növendékeinek nevelése és oktatása által Nagyméltóságod főpásztori szívének sok örömet és teljes megelégedést szerezhesünk; s ez által Nagyméltóságod atyai jósága s erkölcsi és vagyoni támogatása megérdemelt jutalmát a sikerben megtalálja; s egyuttal lelkünk imáját emeljük a jóságos Istenhez, hogy Nagyméltóságodat testi-lelki javaival bőségesen megáldva, édes hazánk és anyaszentegyházunk javára s önkorm. testületünk és szerető hűveink igaz örömeire még igen sokáig éltesse!

Kegyes engedelmevel egyuttal hálás köszönetet mondok a mi mélyen tisztelt vendégeinknek s nevezetesen a népiskolai felsőbb hatóságunk jelenlevő képviselőjének, a kir. tanfelügyelő urnak, továbbá a városi és megyei törvényhatóságok és egyéb hatóságok, a győri székeskáptalan s a hitközségek, tanintézetek, testületek és egyletek képviselőinek, hogy szíves megjelenésük által az általunk képviselt ügy fontosságát méltányolni és ünnepségünk fényét emelni kegyeskedtek. Fogadják mindnyájan hálás köszönetünk nyilvánítását!

S ezek után ezen felszentelési ünnepségünk méltó bezárása gyanánt lelkemből felkiáltok:

Éljen a haza! Éljen a mi kegyelmes főpásztorunk! Éljenek a mi mélyen tisztelt vendégeink!

Ennek bevégeztével a körmenet a képezdei tanulók által reákezdett Hymnus elzengése mellett visszaindult a nádorvárosi templomba, s a „Te Deum“-nak ajtatos meghallgatása után az ünnepség bevégeztével ő nagyméltósága szeretett megyés püspökünk fényes kíséretével a diszfogaton varlakába visszatért.

Legujabb felfedezések.

A kormányilag engedélyezett és támogatott, s jelenleg különösen a kormány egyházpolitikájában dolgozó Eötvös-féle függetlenségi pártnak helyi közlönye legujabban megirigyelte Columbus, Newton s a többi nagy felfedezőik dicsőségét. Felfedezésekre indult ő is, s e tekintetben, mondhatom, felülmulta valamennyi elődjét.

Mert könnyű dolog meglévő s csak eddig ismeretlen dolgokat napvilágra hozni, — de nem létező dolgokról levonni a titok leplét, ezt az eddig föl nem fedezett mesterséget csak a „Győri Független Ujság“ tudja megselekedni.

Korszakot alkotó felfedezései im a következők: Először azt fedezte fel, hogy a magyar katolikus egyház főpásztorai bevádolták a magyar társadalmat a római pápa széke előtt, hogy a valóság iránti közönyösséget elősegíteni törekszik.

A második még nevezetesebb felfedezés az, hogy ennek a vád alá helyezett magyar társadalomnak a képviselője a „Győri Független Ujság“. Szegény magyar társadalom! ha a „Független Ujság“ egyáltalán sértési képességgel bírna, ennél kétebb megtiltatás nem érhetne. No, de hát a „Független Ujság“ hivatalosan is felcsap a magyar társadalom képviselőjének és viszonyvaddal lép fel. Arról vadolja a magyar társadalom pástorait a történelem ítélőszéke előtt (akár csak kir. ügyész volna a „Győri Független Ujság“ e magas fórumnál), hogy ők okozták a vallás iránti közönyösséget, mert nem teljesítették kötelességüket hiven.

Eddig azt szoktuk meg, hogy ha valaki vád-

dal lép fel, annak alaposságát adatokkal bizonyítja. Ugylátszik annál a történeti ítélőszéknel, melynél a „Független Ujság” ügyészkedik, ez nincs szokásban.

Avval a bámulatos logikátlansággal, mely már az ő speciális tulajdona, azt vitatja, hogy miután a magyar katolikus egyház pásztorai szót emelnek az ellen, hogy Magyarországon valaki minden vallásos nevelés nélkül nőhessen fel, azért, — így következett a „Független Ujság” — ők okozták a vallás iránti közönyösséget.

No, de most térjünk vissza a nem létező, s a „Független Ujság” cikkezője által mégis felfedezett dolgokhoz.

Abban a felterjesztésben, melyet a magyar püspöki kar a szent atyához intézett, a magyar társadalom egy szóval sincs érintve. Ott csakis bizonyos, a szabadkőművesség befolyása alatt álló köröknek tendenciájáról s a jelenlegi kormány egyházpolitikai programjáról van szó, melynek keresztültivete esetleg elősegíthetné a vallás iránti közönyösséget. Azt hiszem, még a tizenhárompróbás mameluk sem fog annyira menni, hogy a mostani kormányt s annak feltétlen uszályhordozóit — nevezik magukat akár szabadelvűeknek, akár függetlenségieknek, — azonosítsa a magyar társadalommal. A magyar kormány és a magyar társadalom mindig különböző fogalmak, s mindenki tudja, hogy az egyházpolitikai program tekintetében a magyar társadalom nagy zöme egészen más nézeten van, mint a mostani kormány. Mert biz eltekintve a hivatalos és befolyásolt bizalmi szavazatoktól, a magyar társadalom többi része az egyházpolitikai programmal nem szimpatizál.

Midőn tehát a „Független Ujság”, mint a magyar társadalom szószólója akar szerepelni (dícsérjük a nemes ambíciót), ezalatt a társadalom alatt annak csak egy igen apró töredéke értendő, i. e. a jelenlegi kormány s az általa közvetve vagy közvetlenül befolyásolt körök, meg a szabadkőműves páholyok, s azok önkéntes és önkéntelen — sokszor öntudatlan — követői.

Nagyon téved továbbá a „Független Ujság”, midőn azt hiszi, hogy a magyar katolikus papság az államhatalom segítségével akar híveket szerezni. Az állami prozelitáskodás ellen épen a katolikus papság emelte fel legujabban szavát, védelmére kelvén a szülők természetes jogának, hogy gyermekeik vallásos nevelésének irányáról intézkedhessenek, s ne az állam szabja meg, mely vallásfelekezetet tartozzanak követni. Ebből láthatja a „Független Ujság” cikkezője, hogy a katolikus egyház igenis bizik az ő saját belső erejében, s nem igényli az államhatalom közbenjárását prozelitáskodásra.

Az állami hatalom beavatkozását bizonyos hitfelekezetnek fenntartására és terjesztésére Magyarországon nem a katolicizmus, hanem a protestantizmus vette igénybe. Az 1868. évi LIII. t.-cz. 12. §-ának, nézetem szerint helytelen, de szokásossá vált értelmezése, hogy a vegyesházasságokból származó gyermekek közül a fiúk az atya, a lányok az anya vallását tartoznak követni, a protestánsok érdekében, az ő sürgetésükre lett életbeléptetve.

Ez nem egyéb, mint a lelkiismereti szabadságot lábbal tipró elvnek: *cujus regio, ejus religio* (akié az ország vagy földbirtok, az szabja meg a vallásfelekezetet,) újabb kiadása; kiadatott pedig Magyarországon a XIX. század alkonyán, a protestantizmus erőszakos terjesztése végett, a szabadelvűség örve alatt az ugynevezett liberalizmus nagyobb dicsőségére.

S ha nálunk az állam, legalább elméletileg, felekezetnélküli karakterrel bír, ebből nem kö-

vetkeznek az, hogy legyen vallásnélküli is, ne törődjék semmit avval, vajjon polgárai tartoznak-e valamely vallásfelekezethez vagy nem. Igaz, hogy az állam mint ilyen vallásbeli meggyőződést nem adhat senkinek, de azért nemcsak az egyháznak, nemcsak a felekezeteknek, hanem magának az államnak is kiváló érdekében van az, hogy a nemzet jövőjének reményei ne nevelkedjenek fel vallásnélküli szellemben. A vallásos meggyőződést erőszakolni nem lehet, de ápolni lehet és kell.

Az állam a közjólét, de meg a saját érdeke szempontjából is kötelezővé teszi a XIX. században az elemi oktatást, rajta van, hogy minden polgára már zsenge korában megtanulja az olvasás, írás, számolás elemeit, gondja van, hogy az ifjúság nevelése hazafias szellemben történjék, s evvel senkinek szabadságát nem sérti, ha ezt nem tenné, önmaga ellen vétene; de nem csekélyebb mulasztást követne el akkor, midőn avval nem gondol, hogy gyermekei az igazi művelődést, erkölcsöt és önfeláldozó hazaszeretetet egyedül biztosító vallásos szellemben neveltessenek. Aki ebben kényszerít lát, annak kényszerít kellene látnia abban is, hogy az állam törvényeket hoz, melyek által a haza vagy a becsületesség ellen vétőket büntetéssel sújtja.

Midőn tehát főpapjaink óvást tettek oly tervek ellen, melyek a vallástalan nevelésnek befeszkelését lehetővé tették volna, nemcsak főpásztori kötelemüket teljesítették, hanem hazafias tettet is végeztek. Isten áldása kísérje e nemes buzgalmaikat!

Iskola és fogház.

(A nádorvárosi róm. kath. iskola felavatása alkalmából.)

(S. J.) Európa majdnem minden államában észrevehető már azon örvendetes mozgalom, melyet azok a vallás-erkölcsi oktatásnak az iskolákba való visszahelyezése érdekében kifejtnek. Sürgetve a katolikusoktól, ama mozgalomnak kedveznek sokhelyütt már a szabadelvűek is; sőt némely államkormányok, melyek eddig előmozdították az iskola elkereszténytelenítését, felhagyva az elközösítés mániájával, kényszerítve látják magukat az erkölcsök megdöbentő hanyatlásával szemben — föndiesért mozgalomhoz hozzájárulni.

Ismeretesek a budapesti iskolaszékek határozatai a vallás-oktatásnak a népiskolákban való előmozdítása céljából; nemkülönben a bécsi iskolai tanács által legujabban kibocsátott utasítások, melyeknek értelmében a tanórák előtt a keresztvetéssel az előirt imádságok főnhangon mondanók el. Azonkívül határozatba ment, hogy az iskola-növendékek, kiket a hitoktató erre kijelöl, kötelesek minden évben három ízben u. m. az iskolaév kezdetén és végén, valamint husvétkor a sz. gyónás és áldozáshoz járulni; és minden héten legalább egyszer osztályfőik vezetése alatt sz. misét hallgatni.

Hasonló örvendetes resolúciók hozattak Angolországban is. Legujabban pedig arról tudósítanak, hogy az ottani lelkes püspöki kar, melynek buzgó kezdeményezését teljes erőből támogatják a katolikusok, azt követeli, hogy az elemi népiskolák igazgatása kizárólag oly személyre bizassék, kik teljes mérvben bírnak a szülők bizalmát, hogy e célból az iskolák keresztény jellege a legerélyesebb eszközökkel biztosíttassék és fejlesztessék; és hogy az erre szükséges költségek fődözése végett a primár iskoláknak joguk legyen az iskolaadó egy méltányos részére, az adózók pedig legyenek felhatalmazva befizetett pénzük hovaforrását ellenőrizni.

Egyidejűleg Belgiumban heves küzdelmet fentek ki a független szabadelvűek a radikálisok

egy töredékével, hogy kiküszöböljék a szabadkőművesek által oktroyált iskolai törvényeket, az erkölcselenség és korrupció mindmegannyi emeltyűit. És méltó dicséret illeti a mostani kath. kormányt, mely már kilencz év óta bölcs előrelátással üdvös változásokat tett az iskolák igazgatásában. Most pedig azon van, hogy a szabadkőműves iskolai rendszernek végső nyomai is eltörültesse és hogy a vallástalan közoktatásügyi politika, a szocializmus melegágya, gyökerestül kiirtassék.

Ha nem volnának már számtalanok és nyilvánvalók az okok és jelenségek, melyek eléggé magyarázzák ezen üdvös mozgalom égető szükségességét; nagyon kapóra jönne nekünk a jeles francia írónak, Joly-nak éppen most megjelent műve e cím alatt: „A közerkölcselenség s az ellenmozgalom Franciaországban.” Szerzőnek e műve, melylyel a párizsi tudományos akadémia erkölcsi és politikai szakosztályának első pályajutalmát nyerte, fényes czáfolata a divatos atheus és racionalista tudomány most mindenütt uralkodó elveinek valamint a független morál s az erre fektetett polgáriasság sötét árnyképeinek feltüntetése. Könnyű belátni, mily nagy tekintélyt kölcsönözött Joly művének a halhatatlanok testülete által odaitelt jutalom.

A pálya-koszorus szerző a tények és számok kérlelhetetlen logikájával beigazolja, hogy az utolsó félszázad alatt, i. e. az új tudomány virágzó korában, a büntettek statisztikája is virágzó korát éli, és hogy a mai társadalom az erkölcsi elvadás miázmáitól van inficiálva. A bűnök krónikája megdöbentő mérvben növekszik. Az öngyilkosságok, a mások élete, becsülete, javai elleni merényletek azelőtt sohasem ismert könnyelműséggel és raffineriával mintegy sportszerűleg követettek el.

Hiába okoskodnak a jelenkor bálványozói, hogy ez mindenkor így volt, csakhogy előbb nem voltak a nyilvánosság annyi orgánumai, melyek azokat kikürtölték volna a nagy világban. Joly ezen fatalisták absurd elméletét tönkre silányítja, hivatalos számadatokkal kimutatván, hogy az atheus, vallástalan állami iskolákkal egyenletes arányban szaporodnak az állami fegy- és fogházak is. Ha a nagy megfigyelés összehasonlító tehetséggel ékeskedő Joly uram beutazná Európának egyéb, a szabadkőműves liberalizmus kaptafájára ütött, államait, tehát Magyarországot is, bizonyára felkiáltana: *Tout comme chez nous!* Ugyanazon ok, ugyanazon okozat. Ez természeti törvény, mely csakugyan vak fatalizmussal műk ödik.

Azért minden jó hazafi s igaz emberbarát lelke repdes örömben, midőn egy-egy népiskolát lát keletkezni, melynek homlokzatán ott ragyog az államalkotó és föntartó, a népboldogító kereszténység jellege.

Ha ennek szellemében fognak nevelni és tanítani az ujan épült és felavatott nádorvárosi róm. kath. népiskolában, akkor Joly koszorus író statisztikája szerint remélhető, hogy nem lesz oly tele tömve az átellenes állami fogház; s ha esupa ilyen ker. jellegű és szellemű iskolák fognak épülni, jövőre talán fölöslegessé is válnának egyes fogházak. Faxit Deus.

De ehhez a kath. szülők nagyobb áldozatkészsége szükséges ám, mint a melyről most az önkéntes adózásról nyugtázott kimutatások tanúságot tesznek. Addig pedig az autonomia szerényebb arányokban haladjon előre, mert ha ily palotaszerű, költséges iskolákat épít, milyen a belvárosi apácza s a majoroki népiskola; akkor nem tud ám építeni Újvárosban, hol pedig bérházban kénytelen magát meghuzni.

A művész-kivitelű sz. László-szobrot pedig kár volt a homlokzat tetejére egy fülkébe állítani. Így ez a szemlélő látókörétől egészen elvonatott

és határozottan veszt a távolságban, szerény nézetem szerint ez sokkal jobban venné ki magát a portále fölött és szabadon, hisz kőből való.

Bisinger-alap.

A városház építése kérdésében beérkezett belügyministeri rendelet Győr városa törvényhatósági bizottsága közgyűlésének határozata 2., 3., 4. és 6-ik tételét jóvá nem hagyván, sőt a felebezésekben foglalt és több tekintetben figyelmet érdemlő érvek mérlegelése mellett azokat feloldván, elrendeli: hogy a városház építési ügye a költségek fedezése ügyétől elválasztva tárgyalásuk és ehhez még megjegyzi, miképen a Bisinger-alap hozzájárulása és ezen alap kezelésének általános rendezése tekintetéből egy külön rendeletben fog a belügyminister ur intézkedni.

Mi a felebbezésünkben nyíltan és kifejezetten a Bisinger-alap iránt a következőket mondtuk: „Politikai testületnek nincs joga alapítványi tömeg hovaforrásáról rendelkezni általában, de különösen —

Nincs szab. kir. Győr városa közgyűlésének a Bisinger-alapot kezelő választmánya által elhatározatni, hogy ez alapból 220,000 frt szakittassék ki, és pedig új városházépítési kiadásokra: — midőn magának az alapnak, valjon az tisztán katolikus-e, avagy felekezetenküli-e, jogi természetű felett a tek. közgyűlés még csak ezután kíván döntené.”

Holott köztudomásu, hogy az 1848. évék előtt sz. kir. Győr városa mint közhatóság által egyetlen egy nem katolikus alap sem kezeltetett hanem azon alapok, melyek a városi alapítványi hivatalban kezeltettek, melyek közé a Bisinger-féle alap is tartozott és tartozik, Győr sz. kir. város ezeket mint katolikus kegyur az alapítványok jövedelmeiből dotált és felállított tisztviselőkkel kezeltette katolikus alapítványok képen.

Ebből folyón kötelességünknek tekintjük álláspontunk megtartásával, megvédelmezésével a Bisinger-alapra nézve a további véleményünknek is hangot adni.

Határozottan tagadjuk azt, hogy a nagylelkű végrendelezőnek 1843. apr. 20-án kelt s ugyanazon hó 22-én már ki is hirdett végrendeletében kirendelt győrvárosi tek. Tanács, a két népszónok és 11 választó polgárból álló ugynevezett Bisinger-alap bizottsága elvontan minden egyéb mellétekintettől, a Bisinger-féle alapítványi tömegre vagy jövedelmére a d o m á n y o z á s i joggal bírna, — ezt gyakorolhatná.

A végrendelet 4-ik tételle határozottan a következőket tartalmazza: „vagyonom kivétel nélkül örök időkre egy tömeget képezzen s a városi alapítványi hivatalbn ezen név alatt „Bisinger József-féle alapítványi tömeg” elhelyeztessék stb., „ennélfogva felkérem a mostani és mindenkori tek. Tanácsot, hogy a mostani és mindenkori két népszónok és 11 választó polgár bevonásával, kiket az összes tek. közgyűlés saját kebeléből választand s a hiányzókat pótolandja, — mindent végrendeletem betűszerinti értelmének megfelelőleg becsületesen, lelkiismeretesen és pontosan hajtson végre ugy most, mint bármikor a jövő időben.”

Különösen pedig a városházra nézve határozottan a következőt mondja:

„További akaratom: a városház megnagyobbitása; ha a Horváth örökösök tőzsomszédos háza olcsón megkapható, vétessék meg és a városházzal egyesíttessék” stb.

Ez a végrendelet szószerinti végrehajtásának körébe eső rendelkezés: a további intézkedést vég-

rendekező azon megdönthetetlen feltétellel biztanyan a megnevezett bizottságra, hogy alapítványi tömegeinek jövedelmei semmi bármi néven nevezendő más célra, mint tisztán csak olyanokra fordíttassanak, melyek a szorongatott emberiségnek, a közjónak válnak javára.

Már most tekintetbe véve, hogy Győrött az 1838. évi márczius 1-én életbe léptetett alapítványi hivatal sz. és kir. Győr városa közönsége mint kegyur által azért alkotott, hogy az addig az illető plébániák egyházatyjai által kezelt katolikus alapítványi tömegek a törvényhatóságnak mint kegyurnak jobb felügyelete alatt együttesen kezeltessenek, s a kezelési költségek a tömeg jövedelmére kivetttven, azok aránylag a városi közönség további megterhelése nélkül maguk a tömegek által viselendők legyenek; tekintetbe véve, hogy ez okból Győrvárosa mint törvényhatóság által más alapok, mint a kegyuri jogánál fogva öt megillető katolikus alapok, nem kezeltettek, levén szokásban rég időtől fogva, hogy a nem katolikus felekezettiek által tett kegyes alapítványok saját hitfelekezettük hatóságának kezelése alá adattak.

Tekintetbe véve, hogy Bisinger József mint a külső tanács tagja és a városi szegények atyja arra nézve, hogy Győrött mi az alapítványi hivatal és mi annak rendeltetése, teljes tudomással birt, és ennek teljes tudatával rendelte hagyatékát tömegét a városi hivatalba elhelyeztetni; végre tekintetbe véve, hogy boldog emlékü Pázmány Péter alatt Nagy-Szombathban tartott zsinat 5-ik rendelkezéséhez képest a más hiten lévő keresztények is folyton éltek és élnek a kegyuri jogokkal, abból tehát, hogy a Bisinger-féle alapítványi tömeg kezelésére alakított bizottságba a törvényhatóság részéről valláskülönbőség nélkül választattak be nem katolikus felekezetteliek is, csak a kegyuri jognak eképen való gyakorlása és nem az alapítványnak jogi természete magyarázható.

Teljes meggyőződésünk, hogy a szorongatott emberiségnek és a közjónak javára kezeltetni rendelt Bisinger-féle tömeg oly létesítvényekre, melyek jótékonycélú intézmény fogalmán kívül esők, mint egy újabb városháznak a vásártéren való építése, nem fordítható, — és már magában véve a szó szerinti végrehajtás eszméjével is ellentétes, — annál inkább ellentétes ezen alapot katolikus jellegétől megfosztani akarni, hogy az ezután a felszínre kerültetett nagyzások kivételére kiapadhatlan forrásul szolgáljon.

Itt az ideje, még pedig ugylátszik nagyon is a tizenkettedik órában, hogy Győrvárosának katolikus közönsége összetömörülten tiltakozását azon irányzatnak tovább folytatása ellen közbevesse, mely a boldogságos szűz Mária és minden szentek könyörgése által lelkét a mindenható és irtalmas Istennek ajánló elhunyt hitsorsosunk Bisinger Józsefnek a szorongatott emberiség iránti érzelmeiből fakadó végintézkedése ellen merénylgetik, — és igenis itt az ideje, hogy Győrvárosának katolikus közönsége ezen katolikus eredetű tömeget rendeltetésének megtartani munkálkodjék, s ne hagyja magát ez iránt való felszólalásában senkinek hangzatos szavai által elcsábíttatni, itt az ideje, hogy megóvjuk ami a mienk, és a Bisinger-féle alap kezelőbizottságának azon intézkedését, melylyel magát új városház építésére a Bisinger-féle tömegből 220,000 frtot a város részére adományozni feljogosultnak hitte, — tiltakozó szavaival megsemmisítse, — hogy ez alapítvány eredeti rendeltetéséhez hiven megtartassék, erre való nyilvános örökösödést vallásos buzgalomból fakadó szent kötelességének ismerje.

KÜLÖNFÉLÉK.

Uj iskola.

Győr-Nádorvárosban szent László királyunk pártfogásába ajánlott fiu-népiskolánk önkormányzati testületünk tetterejének sikerült bizonyítéka; ez iskolának építését 1892. évi május hó 2-án adta át Baky István elnökle alatt építési bizottságunk Schlichter Lajos műépítőnek 26,000 frt általánösszegért, már május hó 8-án ő nagyméltósága dr. Zalka János megyés püspök ur a munkálat megkezdésénél az első kapavágást megtevé és ugyanazon hó 15-én lerakatott az alapkö. ez évi május hó 15-én pedig önkormányzatunk világi elnökének jelentéséhez képest készen áll a díszes egyemeletes iskolai épület, melyet az önkormányzati testület küldöttségének kérelmére ő nagyméltósága megyés püspök ur atyai jóindulata tanusításával június hó 18-án felszentelni kegyeskedvén, az rendeltetésének átadható lön.

Halálozás.

Wirthl Antal sütőmester, az arany érdemkereszt tulajdonosa, Győrvármegye törvh. bizotts. tagja, Győrsziget nagyközség 24 éven át volt bírája, a győrszigeti kath. hitközség világi elnöke, a Győrvárosi és megyei takarékpénztár igazgató-választmányának tagja, a győri kereskedelmi és iparkamara kültagja stb. f. hó 18-án esti 8¹/₂ órakor, életének 77. évében meghalt. Közéletünk ez ismertebb alakjának tevékenységéről Győrsziget minden izületében tanuskodik. Győrsziget árvédelmének mai helyzete, sétatere, utcáinak rendezése, befásítása eléggé kiemelkednek a mindennapiságból, hogy megalakítsák az elhunyt maradandó emléket a mellett, hogy porhüvelyét a köztisztület kíséri munkás életének végnyughelyére. Az örök világosság fényeskedjék neki!

Évzáróvizsgák, a győrujvárosi róm. kath. népiskolában.

Még néhány nap s az iskolai évnek vége. Miként a vándor, ki hosszu, nehéz küzdés és fáradságok után célját ha elérte, örömmel tekint vissza a leküzdött nehézségekre, melyek útjában állottak, ép oly örömmel és meglepéssel tekinthetnek vissza a győrujvárosi róm. kath. iskolák tanítói az iskolai év végén az elért eredményt illetőleg — működésükre. A jelen voltak mindnyáján meggyőződhetek a gyermekeknek szabatos, világos, határozott, érthető feleleteikből arról, hogy a győrujvárosi róm. kath. tanítók semmi időt és fáradságot nem kimélve, teljes odaadással iparkodtak a gyermekek szívébe csepegtetni az elemi ismereteket. Az évzáró vizsgák ezen iskolákban f. é. június hó 14-én délelőtt 9 órakor kezdődtek meg az I. fiuiskolában s folytatólagosan 15 és 16-án tartattak meg a többi osztályokban nagys. és főtiszt. Mohl Antal apátkanonok, autonómiai egyházi elnök, tek. Baky István, autonómiai világi elnök, továbbá főt. Tóth Antal espere-plébános szentszéki ülnök, ugy főt. Horváth Lajos plébános iskolai igazgató urak elnökle alatt, nagyszámu szülők és a tanügy iránt érdeklődő vendégek jelenlétében. Az autonómiai világi elnök a vizsgálatokat megnyitó beszédében azt hangsúlyozta: „hogyha az alap jó, ugy biztosan nyugszik rajta az egész épület is.” Hogy az alap jó volt, arról mindjárt az I. fiuosztályban meggyőződhetünk a piczinyek világos feleleteiből s hogy a reá épített épület is biztos, ügyes kezek vezették, arról tudomást szerezhettünk a II., III. és IV. fiu, ugy szintén az I., II., III. és IV. leányosztályokban, hol a tanulók, a feltett kérdésekre minden této-vázás nélkül a leghelyesebb feleleteket adták, ugy annyira, hogy az elnök és a jelenvolt vendégek teljes elismerésüket fejezték ki az elért eredmény felett. Tiszta szívünkben kívánjuk tehát, hogy a 10 hónapi fáradságos munka után a piczi sereg derék tanítóival együtt boldogan élvezze a két hónapi jól megérdemelt vakációzt, mely után ujult erővel, testben és lélekben megifjulva, láthassanak ismét a nehéz munkához!

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

KRISZTINKOVICH EDE.